

YAD VASHEM – ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΧΟΛΗ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ
ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
5 – 11 ΙΟΥΝΙΟΥ 2023

I. ΤΡΙΤΗ 6 ΙΟΥΝΙΟΥ 2023

Χαιρετισμοί / Γνωριμία – Εισαγωγικές πληροφορίες

Καλωσόρισμα της ομάδας των εκπαιδευτικών στον χώρο του Yad Vashem από την Πρέσβειρα της Κυπριακής Δημοκρατίας στο Κράτος του Ισραήλ Α.Ε. κα. Θεοδώρα Κωνσταντινίδου και την κα. Γαρυφαλλιά Μίχα, υπεύθυνη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις Βαλκανικές χώρες, την Ελλάδα και την Κύπρο. Επισημάνθηκαν οι αναβαθμισμένες σχέσεις Κύπρου – Ισραήλ, το κοινό αξιακό σύστημα και η συνεχής και αगाστή συνεργασία των δύο χωρών, η οποία προάγεται μέσα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα του Yad Vashem.

Τη γνωριμία των μελών της ομάδας ακολούθησε μια συνοπτική ιστορική αναδρομή της ίδρυσης του Yad Vashem, του χαρακτήρα και των σκοπών του υπό το πρίσμα της διασύνδεσης γενοκτονίας (genocide) / «μνημοκτονίας» (mnemocide) και των τεσσάρων πυλώνων: Μνήμη / Αρχεία-Τεκμηρίωση / Έρευνα / Εκπαίδευση. Η κα. Μίχα στον εισαγωγικό της χαιρετισμό αναφέρθηκε, ειδικότερα, στην ιδέα του Mordechai Shenhavi για τη δημιουργία ενός μνημείου αφιερωμένου στον εβραϊκό ηρωισμό, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την ίδρυση το 1953 του Yad Vashem ως μνημονικού τόπου (*yad va shem* – Ησαΐας 56,5) για τα θύματα του Ολοκαυτώματος, με πρωταρχικούς στόχους α) τη συλλογή ονομάτων των θυμάτων και β) την αναβίωση των προσωπικών ιστοριών των θυμάτων, και ως εκ τούτου, της οπτικής που οι Ναζί ήθελαν να εξαλείψουν.

Ξενάγηση στην «Κοιλάδα των Κοινοτήτων» (The Valley of Communities)

Οι εκπαιδευτικοί ξεναγήθηκαν από τον συνεργάτη του Yad Vashem κ. Shlomo Balsam στον υπαίθριο μνημειακό χώρο «*The Valley of Communities*». Με αφορμή τα ονόματα των 5.000 εβραϊκών κοινοτήτων οι οποίες καταστράφηκαν κατά τη διάρκεια του Ολοκαυτώματος και αναγράφονται στους 107 τοίχους του μνημείου, έγινε συζήτηση για την ιστορία της εβραϊκής διασποράς και τη ζωή των κοινοτήτων αυτών πριν το Ολοκαύτωμα.

Διάλεξη με θέμα: Εισαγωγή στις πρακτικές / προσεγγίσεις των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Yad Vashem. Εισηγητής: Yoni Berrous

Σκοπός της διάλεξης του κ. Berrous ήταν η πληροφόρηση σχετικά με τα εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία προσφέρονται στο Yad Vashem, αλλά και τους βασικούς στόχους που αυτά εξυπηρετούν. Αναφέρθηκε ότι προκειμένου να προσεγγίσουμε ως εκπαιδευτικοί θέματα όπως α) η διδασκαλία του Ολοκαυτώματος, β) οι επιζήσαντες και γ) το φαινόμενο της «γενοκτονίας», απαιτείται διαθεματική προσέγγιση προσανατολισμένη στους βασικούς άξονες της διερεύνησης της μνήμης σε πολλαπλές κατευθύνσεις, της διαχείρισης του προσωπικού παρελθόντος, της προβολής της «φωνής» του θύματος και του οικουμενικού μηνύματος «*Ποτέ ξανά!*».

Υπογραμμίστηκε ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διαμόρφωση ταυτοτήτων και ιδεολογιών με την κατάλληλη επιλογή και χρήση λέξεων/όρων και πηγών (γραφτών και παραστατικών), καθώς και η σημασία της επιλογής

του τρόπου διδασκαλίας αξιών και του τρόπου μετάδοσης του κατάλληλου αφηγήματος στη διαμόρφωση ιστορικών συνειδητήσεων.

Τονίστηκε η σημασία της διδασκαλίας της ενσυναίσθησης (empathy) και όχι της συμπάθειας/ συμπόνιας (sympathy) προκρίνοντας τη μελέτη θεματικών αξόνων όπως ο αγώνας για ζωή, η διατήρηση της ανθρωπιάς μέσα στα γκέτο, η γονεϊκή φροντίδα, η περίθαλψη των ασθενών, η ταυτότητα της γυναίκας και του παιδιού, τα ηθικά διλήμματα, η πολυπλοκότητα και ο αγώνας επιβίωσης και όχι η διδασκαλία και ενασχόληση με τις μεθόδους εξόντωσης.

Επισημάνθηκε, επιπλέον, το σύγχρονο πρόβλημα της στρέβλωσης και του ευτελισμού του Ολοκαυτώματος και προτάθηκε ως λύση η παισιωμένη διδασκαλία του προκρίνοντας το ερώτημα «*πώς ήταν ανθρωπίνως δυνατόν;*» και όχι «*πώς ήταν τεχνικά και πρακτικά δυνατόν;*».

Τέλος, τονίστηκε η ανάγκη προσαρμογής των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τη διδασκαλία του Ολοκαυτώματος με κριτήρια ηλικιακά ξεκινώντας από τη διδασκαλία ατομικών ιστοριών στις προσχολικές ηλικίες, οικογενειακών ιστοριών στις πρώτες σχολικές ηλικίες και ιστοριών κοινοτήτων για τον Γυμνασιακό κύκλο. Το ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο και ο αντίκτυπός του στην ανθρωπότητα ενδείκνυται να διδάσκεται μόνο στον Λυκειακό κύκλο.

Διάλεξη με θέμα: Από τον Παραδοσιακό στον Σύγχρονο Αντισημιτισμό (19^{ος} – 20^{ος} αι.).
Εισηγητής: Raphael Vago

Μέσα από παραπομπές σε πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές επιχειρήθηκε μια ιστορική αναδρομή στα αίτια που διαμόρφωσαν το φαινόμενο του αντισημιτισμού διαχρονικά. Έγινε αναφορά στο άρθρο του Joseph Goebbels τον Νοέμβριο του 1941 με τίτλο «Οι Εβραίοι είναι ένοχοι!» (“The Jews are Guilty!”), σε μια ομιλία του Χίτλερ του 1939 και στο βιβλίο του ιστορικού Alon Confino με τίτλο «A World without the Jews» (2013), κείμενα στα οποία χαρακτηρίζονται οι Εβραίοι ως ο ανώτατος κίνδυνος, συνδέονται με τον κομμουνισμό, αλλά και τον καπιταλισμό, και χαρακτηρίζονται ως «*παράσιτα που τρέφονται από άτομα υγιή, αλλά αδαή*».

Διαχωρίστηκε ο παραδοσιακός αντισημιτισμός - ο οποίος στηριζόταν σε θρησκευτικές αντιλήψεις του Μεσαίωνα και βάσει του οποίου οι Εβραίοι δεν είχαν δικαιώματα επιλογής επαγγελματικής δραστηριότητας και τόπου κατοικίας - από τον αντισημιτισμό του 19^{ου} αιώνα, ο οποίος προέκυψε από τις κοινωνικές αλλαγές της Γαλλικής Επανάστασης. Στο πλαίσιο αυτό ερμηνεύτηκε η αντίδραση στην παροχή δικαιωμάτων στις εβραϊκές κοινότητες, διότι πετύχαιναν γρήγορη οικονομική και κοινωνική ανέλιξη, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη θεωριών συνωμοσίας και αναβίωση στερεοτύπων από τον Μεσαίωνα.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, έγινε προσπάθεια ερμηνείας της γρήγορης ανέλιξης των εβραϊκών κοινοτήτων αναφερόμενοι α) στην προσπάθειά τους, ως μειονότητα που βρισκόταν σε πλήρη εξάρτηση από την πλειονότητα, να αποδείξουν τη αξία τους, β) στην ανάπτυξη μεταξύ τους μια κουλτούρας μάθησης, για να ανταπεξέλθουν στη διασπορά, τη συνεχή μετακίνηση και την απομόνωση, γ) στην ανάπτυξη στενών δεσμών μεταξύ της ίδιας της κοινότητας, δ) στην οικονομική τους επιφάνεια λόγω της ενασχόλησης με χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες και ε) στη σταδιακή χαλάρωση των θρησκευτικών τους πρακτικών. Ακριβώς αυτή η ενσωμάτωση και σταδιακή αφομοίωση αρκετών οικονομικά επιφανών Εβραίων στις κατά τόπους κοινωνίες θεωρήθηκε ως ένας ακόμη παράγοντας επικινδυνότητας, ο οποίος προστέθηκε στην αμηχανία και αδυναμία ενσωμάτωσής τους στο αφήγημα των εθνικών ταυτοτήτων του 19^{ου} αιώνα που ήταν βασισμένο στην κοινή ιστορία, κοινή γλώσσα και κοινό πολιτισμό.

Ξεναγηση στο Εθνικό Μουσείο του Ισραήλ

Οι εκπαιδευτικοί ήρθαν σε επαφή με συλλογές που καλύπτουν τη χρονική περίοδο από την Προϊστορία μέχρι και τη Σύγχρονη εποχή. Μέσα από μια μουσειολογικά άρτια παρουσίαση εκθεμάτων απέκτησαν μια πλήρη εικόνα της ιστορίας και αρχαιολογίας της περιοχής. Ιδιαίτερη εντύπωση προκάλεσαν τα χειρόγραφα της

Νεκράς Θάλασσας από την περιοχή Κουμράν, η μακέτα της πόλης της Ιερουσαλήμ πριν τη Ρωμαϊκή εποχή και η πλούσια συλλογή έργων ζωγραφικής από την Νεότερη εποχή.

II. Τετάρτη 7 Ιουνίου 2023

Ξενάγηση στο Μουσείο Ιστορίας του Ολοκαυτώματος του Yad Vashem Ξεναγός: Nelly Arouch

Η ομάδα των εκπαιδευτικών είχε την ευκαιρία να ξεναγηθεί στο Μουσείο Ιστορίας του Ολοκαυτώματος και να περιηγηθεί ανάμεσα σε εκθέματα, τα οποία μεταφέρουν τη μνήμη του Ολοκαυτώματος στον 21^ο αιώνα. Στο Μουσείο, το οποίο καταλαμβάνει πάνω από 4.200 τετραγωνικά μέτρα, παρουσιάζεται η ιστορία του Ολοκαυτώματος δίνοντας έμφαση στις εμπειρίες των μεμονωμένων θυμάτων μέσα από προσωπικά αντικείμενα και μαρτυρίες επιζώντων. Το επίμηκες αρχιτεκτονικό οικοδόμημα, το οποίο στεγάζει το Μουσείο, συμβολίζει την πολυπλοκότητα της εβραϊκής κατάστασης κατά τη διάρκεια αυτών των τρομερών χρόνων, ενώ η έξοδος αναδύεται δραματικά από την πλαγιά του βουνού, προσφέροντας θέα στην κοιλάδα. Μοναδικές ρυθμίσεις, χώροι με διαφορετικά ύψη και διαφορετικοί βαθμοί φωτός τονίζουν τα σημεία εστίασης της εκτυλισσόμενης ιστορικής αφήγησης. Στο τέλος του Μουσείου βρίσκεται η *Αίθουσα των Ονομάτων* - ένα αποθετήριο για τις σελίδες της μαρτυρίας εκατομμυρίων θυμάτων του Ολοκαυτώματος, ένα μνημείο για όσους χάθηκαν.

Την επίσκεψη και ξενάγηση στο Μουσείο Ιστορίας του Ολοκαυτώματος ακολούθησε συζήτηση με την κ. Γαρυφαλλιά Μίχα, κατά την οποία οι εκπαιδευτικοί μοιράστηκαν τις παρατηρήσεις, σκέψεις και εντυπώσεις τους. Ως κοινό συμπέρασμα καταγράφηκε η επιτυχής διασύνδεση των εκθεμάτων με την αρχιτεκτονική και μουσειολογική δομή του χώρου.

**Διάλεξη με θέμα «Αντισημιτισμός και Ναζιστική Ιδεολογία»
Εισηγητής: Marc Neugröschel**

Σκοπός της παρούσας διάλεξης ήταν η αιτιακή διασύνδεση Αντισημιτισμού και Ναζιστικής ιδεολογίας. Μέσα από μία αναδρομή στην ιδεολογία του Αντισημιτισμού διαχρονικά, επισημάνθηκε η διαφοροποίηση από τους Ναζί στον τρόπο «προβολής» του αντισημιτισμού ως ιδεολογίας κατά τον 20^ο αιώνα, και όχι ως προς την ουσία του. Παρουσιάστηκε η βασική θεωρία των Ναζί βάσει της οποίας «*οι Εβραίοι είναι μοχθηροί και δυνατοί*», ενώ ο υπόλοιπος κόσμος είναι θύματά τους, τα οποία πρέπει να απελευθερωθούν – γεγονός που τη διαφοροποιεί από την επικρατούσα θεωρία της αποικιοκρατίας, η οποία θεωρούσε τον «άλλο» ως κατώτερο. Στην θεωρία των Ναζί ο Εβραίος «*εκμεταλλεύεται και εξουσιάζει τον κόσμο, χωρίς να συνεισφέρει*».

Η επεξήγηση της θεωρίας αυτής ενισχύθηκε και από την εικονολογική ανάλυση πρωτογενών πηγών, όπου οι Εβραίοι παρουσιάζονται ως παράσιτα και σκουλήκια. Στο σημείο αυτό έγινε αναδρομή και στον τρόπο που παρουσιάζονταν εικονογραφικά οι Εβραίοι ήδη από τον Μεσαίωνα. Με αναφορά στο *Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο* (κεφ. 8, 39-44) και στο εικονογραφικό θέμα του «*Ζωντανού Σταυρού*» – μια συμβολική σύνθεση στην οποία η παραδοσιακή Σταύρωση μεταμορφώνει τον Σταυρό σε ζωντανό ον, το οποίο σκοτώνει την Συναγωγή – οι Εβραίοι θεωρήθηκαν κατά τον Μεσαίωνα υπεύθυνοι για πανδημίες, για μαγεία αλλά και ιεροτελεστίες συνδεδεμένες με την «*Συκοφαντία του Αίματος*», δηλαδή δολοφονίες Χριστιανών αγοριών προκειμένου να χρησιμοποιήσουν το αίμα τους στην εκτέλεση θρησκευτικών τελετουργιών.

Με αναφορά στις φυλετικές διακρίσεις, με βάση την «*Limpieza de sangre*» (Καθαρότητα του Αίματος) της Ισπανικής Ιεράς Εξέτασης, και κατ' επέκταση τους συνεχείς διωγμούς των εβραϊκών κοινοτήτων, ερμηνεύτηκε η ενασχόληση των Εβραίων με τον δανεισμό, την τοκογλυφία, την είσπραξη φόρων και την παροχή οικονομικών συμβουλών, με αντάλλαγμα την παροχή κάποιων περιορισμένων δικαιωμάτων.

Καταληκτικά, αναφέρθηκε ότι ο αντισημιτισμός προσαρμοζόταν ιστορικά ανάλογα με το ποιο ήταν το εκάστοτε «κακό» στα μάτια της κοινωνίας. Στο πλαίσιο αυτό υπήρξε η μετεξέλιξη του Αντι-ιουδαϊσμού, στον Αντι-σημιτισμό και, στη σύγχρονη εποχή, στον Αντι-σιωνισμό.

Εργαστήριο με θέμα «Διδάσκοντας για τον θύτη»

Μελέτη περίπτωσης Εκτοπισμού Εβραίων της Γερμανίας στη Ρίγα

Διδακτική πρόταση του Yad Vashem για μαθητές 15 ετών και άνω

Εισηγήτρια: Julian Tsapir

Στο εργαστήριο παρουσιάστηκε η περίπτωση του εκτοπισμού Εβραίων από τη γερμανική πόλη Ντίσελντορφ προς το γκέτο της Ρίγα, στη Λετονία, τον Δεκέμβριο του 1941. Για την παρουσίαση του συγκεκριμένου γεγονότος έγινε παράλληλη χρήση αποσπασμάτων από την έκθεση που συνέταξε ο Paul Salitter, επικεφαλής της Αστυνομίας (Schutzpolizei: Schupo - Security Police), σχετικά με τη διαδικασία εκτοπισμού των Εβραίων από το Ντίσελντορφ στη Ρίγα, αποσπασμάτων από τη μαρτυρία της εκτοπισθείσας Hilde Sherman (γεν. Hilde Zander) και φωτογραφιών σχετικών με τις εκτοπίσεις.

Αρχικά προβλήθηκε φωτογραφία που λήφθηκε από αστυνομικό της Gestapo, η οποία παρουσίαζε ομάδα ατόμων που επρόκειτο να εκτοπισθούν και οι εκπαιδευόμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις σχετικά με το χωροχρονικό πλαίσιο και τα απεικονιζόμενα πρόσωπα. (Τι βλέπετε στη φωτογραφία; Θεωρείτε ότι γνωρίζουν πού οδηγούνται τα απεικονιζόμενα πρόσωπα; Ποια φαίνεται να είναι τα συναισθήματα που διακατέχουν τα άτομα που απεικονίζονται; Από ποιον θεωρείτε ότι λήφθηκε η φωτογραφία;). Ακολούθως, δόθηκαν στους εκπαιδευόμενους αποσπάσματα από την αναφορά του Paul Salitter και τη μαρτυρία της Hilde Sherman. Αμφότερες οι πηγές αφορούσαν στην προετοιμασία της μεταφοράς, στην επιβίβαση στο τρένο, στο ταξίδι και στο τέλος του ταξιδιού. Οι εκπαιδευόμενοι χωρίστηκαν σε ομάδες και κάθε ομάδα έπρεπε να μελετήσει συγκεκριμένο απόσπασμα από τις δύο πηγές εστιάζοντας στις ενέργειες των προσώπων.

Μέσα από τη διαδικασία προέκυψε το συμπέρασμα ότι για την ολοκληρωμένη παρουσίαση του θέματος είναι αναγκαία η αντιπαραβολή πηγών που παρουσιάζουν τόσο την οπτική γωνία του δράστη όσο και την οπτική γωνία του θύματος. Είναι, επίσης, σημαντικό να δίνεται προσοχή στις αποφάσεις και στις πράξεις κάθε ατόμου, ώστε να διαφανεί ότι οι θύτες είναι άτομα που λαμβάνουν συγκεκριμένες αποφάσεις, για τις οποίες έχουν ευθύνη και τέλος, πως η ατομική ευθύνη είναι σημαντική, γιατί ακόμα και ένα μεμονωμένο άτομο, μπορεί να κάνει τη διαφορά.

Πληροφορίες σχετικά με τον εκτοπισμό των Εβραίων από το Ντίσελντορφ προς το γκέτο της Ρίγα υπάρχουν στην ιστοσελίδα <https://deportation.yadvashem.org/index.html?language=en&itemId=9438253&ind=-1>, ενώ για τις εκτοπίσεις γίνεται αναφορά στην ιστοσελίδα του Yad Vashem: “Transports to extinction” (<https://deportation.yadvashem.org/>).

III. Παρασκευή 9 Ιουνίου 2023

Εργαστήριο: «Besa» - Ένας Κώδικας Τιμής: Διδάσκοντας για τους Δίκαιους των Εθνών
Εισηγήτρια: Γαρυφαλλιά Μίχα

Το εργαστήριο προσέγγισε το θέμα των «Δίκαιων των Εθνών» μέσα από μία διδακτική πρόταση για μαθητές/τριες ηλικίας άνω των 15 ετών, ενταγμένη στο πλαίσιο της οικουμενικής έννοιας «Όποιος σώζει μια ζωή...».

Οι εκπαιδευτικοί είχαν στη διάθεσή τους υλικό για τη μελέτη μιας πραγματικής περίπτωσης οικογένειας Εβραίων η οποία σώθηκε κατά το Ολοκαύτωμα από μια οικογένεια μουσουλμάνων της Αλβανίας. Μέσα από μια δομημένη προσέγγιση των πληροφοριών (πρωτογενείς πηγές, παρουσίαση PowerPoint) δίνεται η ευκαιρία να συζητηθούν - κατά ομάδες αλλά και στην ολομέλεια - θέματα, όπως η αλληλεγγύη, η αλληλοβοήθεια, τα ηθικά διλήμματα εν καιρώ πολέμου αλλά και η ανάγκη για ανθρώπινη επαφή μακριά από μισαλλοδοξίες και διακρίσεις.

Ξενάγηση στην Παλιά Πόλη της Ιερουσαλήμ
Ξεναγός: Noam Yatsiv

Μέσα από μια ξενάγηση διάρκειας 5 ωρών, οι εκπαιδευτικοί είχαν τη δυνατότητα να γνωρίσουν την τοπική ιστορία και αρχαιολογία της Ιερουσαλήμ. Ο «πύργος του Δαβίδ», το Δυτικό τείχος, οι παραδοσιακές συνοικίες των Χριστιανών, των Μουσουλμάνων, των Αρμενίων και των Εβραίων, η Εκκλησία του Πανάγιου Τάφου, ο ρωμαϊκός δρόμος Cardo ήταν κάποια από τα βασικά αξιοθέατα. Σημαντική ήταν και η δυνατότητα συζήτησης μέσα από την ξενάγηση θεμάτων που άπτονταν σύγχρονων γεωπολιτικών αλλά και κοινωνικών θεμάτων του Ισραήλ.

**Παρακολούθηση Λειτουργίας του Σαββάτου στη Συναγωγή Machon Meir
Συνοδός: Orit Margalio**

Δόθηκε στους εκπαιδευτικούς η δυνατότητα βιωματικής προσέγγισης της εβραϊκής θρησκείας μέσα από την παρακολούθηση μέρους της Λειτουργίας του Σαββάτου στη Συναγωγή. Η συνοδός έδωσε πληροφορίες για βασικές πτυχές της Λειτουργίας, καθώς και το εθιμοτυπικό που ακολουθείται στο γεύμα της Παρασκευής.

IV. Σάββατο 10 Ιουνίου 2023

Ξενάγηση: Μασάντα και Νεκρά Θάλασσα
Ξεναγός: Noam Yatsiv

Επίσκεψη και ξενάγηση στον αρχαιολογικό χώρο της Masada στο νότιο Ισραήλ. Την ξενάγηση ακολούθησε επίσκεψη στην παραλία Kalia της Νεκράς Θάλασσας. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της οικονομικής εκμετάλλευσης της Νεκράς Θάλασσας και της ραγδαίας οικολογικής καταστροφής που σημειώνεται στην τοποθεσία.

V. Κυριακή 11 Ιουνίου 2023

**Παρουσίαση των Ready2Print Εκθέσεων του Yad Vashem / Αξιολόγηση Σεμιναρίου
Γαρυφαλλιά Μίχα**

Παρουσιάστηκαν οι Ready2Print Εκθέσεις του Yad Vashem και ακολούθησε συζήτηση για τον τρόπο διδακτικής αξιοποίησής τους.

Επίσκεψη στο Κέντρο Ελληνικής Κοινότητας Ιερουσαλύμων

Επίσκεψη στο Κέντρο Ελληνικής Κοινότητας Ιερουσαλύμων και συζήτηση με τον πρόεδρό του κ. Αναστάση Δαμιανό. Οι εκπαιδευτικοί είχαν την ευκαιρία να ξεναγηθούν στη *Λέσχη* που περιγράφεται στο ομώνυμο βιβλίο της τριλογίας του Στρατή Τσίρκα «Ακυβέρνητες Πολιτείες».

